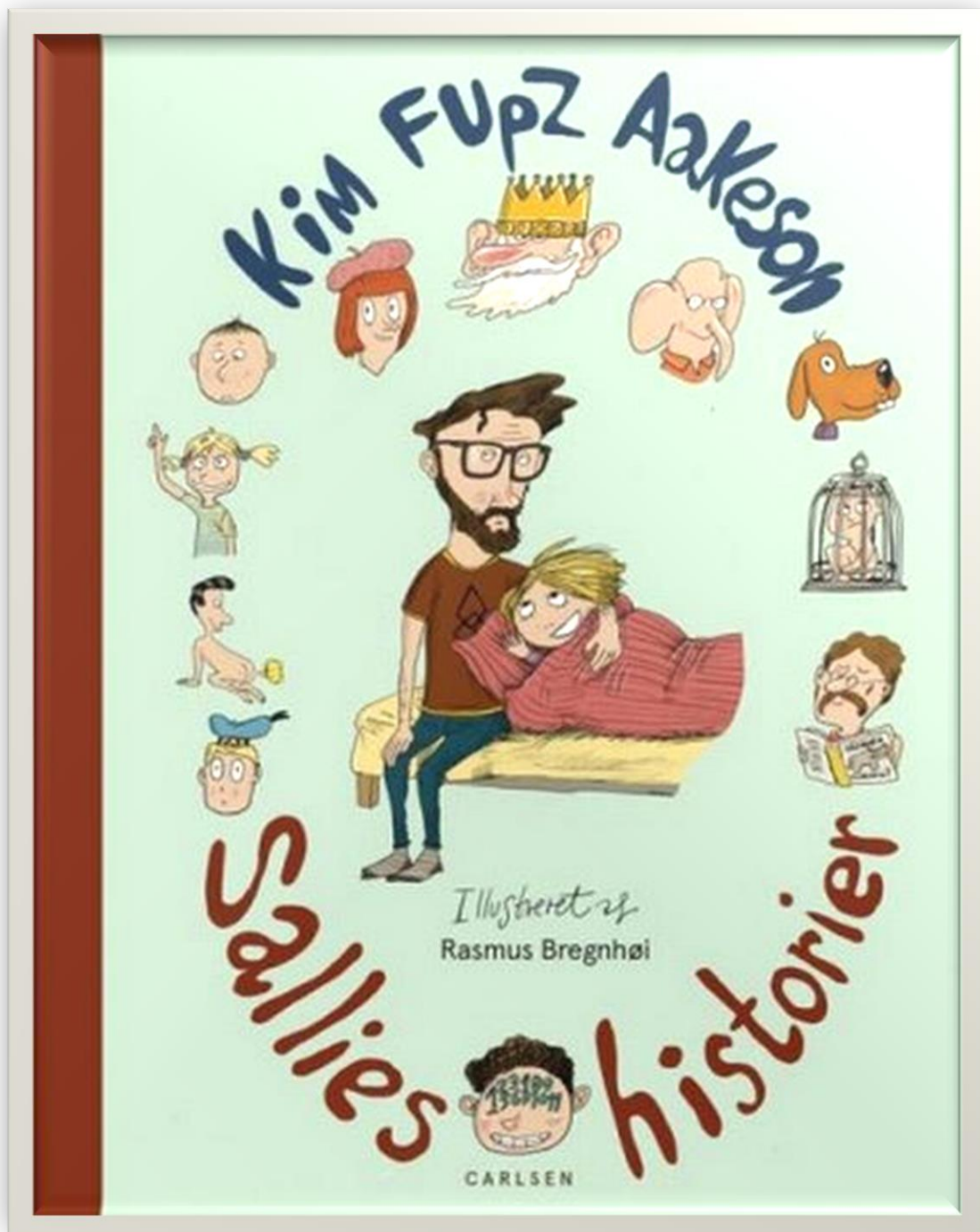

Kim Fupz Aakeson – Sallies historier

Filosofiske litteratursamtaler med billedbøger

Verdens uartigste drenge

Resume af fortællingen

Svend Bendt hjælper meget til derhjemme, men Svend Bendt kan måske slet ikke lyve og der er faktisk meget mad, som Svend Bendt ikke kan lide. Særligt fasterens kålroulade, så Svend Bendt kommer til at sige at den smager af *prut og bæ*, da han bliver spurgt. Og det er ærligt sagt. Det er meget uartig og Svend Bendt bliver sendt på Lyveskole, for at kunne blive en mere artig-løgner. Det er svært at sige, at et rødt æble er grønt, når man har det lige foran sig, men Svend Bendt kommer efter det og snart er han en habil løgner. Og det lønner sig. Han får netop de julegaver, som han ønsker sig og hos fasteren får han en blank tyver.

Erfaringer

- 1) Løgneren har flere konsekvenser:** Flere elever var bekymret for løgnens konsekvenser, for hvis Svend Bendt fortsætter med at lyve overfor fasteren, så bliver han ved med at blive budt på kålroulade. Og ikke bare det. Hvis fasteren opdager, at Svend Bendt har opretholdt en løgn over flere måltider kålroulade, så bliver skældudene måske desto værre. Ergo; sig sandheden.
- 2) En uartig dreng:** Det kan godt være at Svend Bendt ikke er verdens uartigste dreng, men de fleste elever mente, at det var ganske uartig at sige maden smagte af *prut og bæ*.
- 2) Vi skal altid være i Lyveskole:** Modstanden mod at skifte til en Lyveskole var stor, for der er mange vigtige ting, som man kun lærer i den *almindelige* skole. Det blev hurtigt klart, at eleverne opfattede det sådan, at de ALTID skulle gå i Lyveskole. Jeg modererede derfor scenariet og fortalte dem, at det jo kunne dreje sig om en time om ugen.
- 4) Alt bliver forvirret:** Ideen hos flere elever synes at være, at hvis man går på Lyveskole og lyver *hele tiden*, så mister man også sit greb om sandheden om alt i det hele taget. Et par elever brugte regnestykker som eksempel. Det ville blive det rene gætværk. Det er en opfattelse af løgneren, som har mange filosofiske

implikationer og temaer som 'læring', 'sikkerhed/viden' og 'sandhed' kommer i spil.

De filosofiske tematikker

- 1. Artighed/uartighed:** Artighed er en dyd blandt mange, men er det en attråværdig dyd, som vi skal efterstræbe eller er der andre dyder og hensyn som vægter højere? Og er det at tale sandt eller lyve forbundet med artighed?
- 2. Løgn og sandheden:** Løgner kommer i mange afskygninger, den kan være hvid og dækkende, den kan være forklædt og hensynsfuld, den kan være legende, men hvordan skal vi vurdere de forskellige løgnagtigheder - er de løgne på samme eller forskellig vis og er det aldrig, sommetider, altid okay at lyve?
- 3. Viden (herunder læring):** Hvad sker der med vores viden, hvis løgner gennemsyrrer vores univers. Kan vi overhovedet vide noget eller have sikkerhed for et sagforhold? Og hvad gør det ved vores evne til at lære?
- 4. Pligtetik (universelle værdier) versus nytteetik:** Det kan *betale sig at lyve*, men legitimere det løgner, som et bart og blot redskab, til at opnå andres gunst og ens egen vinding? Eller er løgner forkert at gribe til af principielle årsager?

Filosofiske begreber

Artig/uartig. Hensigt/intention. Frivilligt/ufrivilligt. Løgn/sandhed.
Viden/sikkerhed. Pligt/nytte samt mål/middel.

Filosofiske Spørgsmål

(Læs mere om ankerspørgsmål og indlejrede spørgsmål i "48 faciliteringsværktøjer". Kan hentes på Tankepirene.dk).

Ankerspørgsmål 1: Er Svend Bendt verdens uartigste dreng?

(Stil spørgsmålet efter sætningen: "Nej, ærlig talt, faster, det smager af prut og bæ").

Ankerspørgsmål 2: Er det godt at forældrene sender Svend Bendt på Lyveskole?

(Stil spørgsmålet efter sætningen "Ikke i starten i hvert fald" og lad først eleverne prøve Lyveskolen (aktivitet 2)).

Ankerspørgsmål 3: Er Svend Bendt blevet en artig dreng?

(Stil spørgsmålet ved slutningen af fortællingen).

Indlejrede spørgsmål

Artighed/Uartighed (indlejrede spørgsmål til AS 1+3)

Er Svend Bendt uartig?

Hvis man ikke kan lyve, er man så uartig?

Hvis man gerne vil lyve, men simpelthen ikke kan, er man så uartig?

Hvad skal man stille op med en sandhed, som andre kan blive vrede eller kede af at høre?

Er Svend Bendt blevet mere eller mindre uartig efter Lyveskolen?

Er det okay at lyve, hvis alle har gavn af løggen?

Værdihierarki - sandhed versus løgn (indlejrede spørgsmål til AS 2)

Hvad skal man være dygtig til for at klare sig godt på Lyveskolen?

Giver det mening at gå på Lyveskole?

Er der forskel på at lyve i Lyveskolen og uden for Lyveskolen?
Skal man sende børn, som ikke er gode til at lyve, på Lyveskole?

Aktiviteter

Jeg har KUN konstrueret og udvalgt aktiviteter, som jeg tænker vil ruste eleverne bedre til den særlige filosofiske samtale, som bogen kan åbne for. Find flere aktiviteter i nedenstående undervisningsforløb.

Før-læsning

1) Eufemismer: Kan sandheden forklædes? Giv et eksempel med f.eks. døden. Lad derefter eleverne eksperimentere med at sige det ligeud ærligt, forklædt og grænsende til løgnagtigt? Eks. 1) Du har set en klassekammerat brække armen på legepladsen. Lærerne stødte hurtigt til og drengen er kommet på skadestuen. Resten af klassen har ikke set det, men spørger nu dig hvad der er sket. Hvordan vil du beskrive det **1)** helt ærligt, **2)** pænt forklædt **3)** løgnagtigt?

Under-læsning

2) Artighedsteater: Opsæt situationsspil/tableauøvelser og lad eleverne udspille dem på en artig og uartig måde. **1)** En ven vil gerne lege en leg, som man ikke kan lide. **2)** Forældre spørger om man vil hjælpe med dette eller hint. **3)** Bedstemor serverer noget mad, som man ikke kan lide. Hvad gør man og hvad siger man, hvis man er henholdsvis artig/uartig i sådanne situationer?

3) Lyveskolen: Eleverne inviteres med i lyveskolen, hvor de skal øve sig i at fortælle løgne på en troværdig måde. De øver sig med deres makker og vi taler om hvad det vil sige at være god til at lyve undervejs. Mine elever skulle **1)** identificere en lineal, som alt andet end en lineal. **2)** Ud fra 5 madeksempler (billedliggjort) fortælle deres makker, at de elskede et stykke mad, som de faktisk ikke kunne lide. Gerne med overdådige beskrivelser. **3)** En elev blev inviteret uden for og fik en hemmelig at vide af mig. Eleven blev instrueret i at lyve for de andre om det jeg havde fortalt ham.

Evt. tal om hvordan der vil være i en Sandhedsskole eller en artigheds- eller uartighedsskole. I kan f.eks. lave en plan over en lektion.

Efter-læsning

4) Personkarakteristik gennem ny titel: Hvis eleverne er kommet frem til at Svend Bendt egentlig ikke er "Verdens uartigste dreng", kan vi så give ham en ny beskrivelse/titel, som passer bedre til Svend Bendts væsen? Lad eleverne komme med bud, begrund dem og lav så en afstemning.

Pigen der huskede det hele

Resume af fortællingen

En lille samfund og dets hverdagsliv går sin fortravlede gang, indtil et kollektivt hukommelsestab forårsager en midlertidig limbo. Folk står op på glemslens dag, men kommer ikke videre end ned på gaden i pyjamas og bar røv, hvor de måske/måske ikke begynder at rekonstruere hvad dagene nu engang gik med. Her bliver de dog 'hjulpes' på vej af pigen, *som husker det hele*. For hun er klar til at svare på deres spørgsmål og fortælle hvad dagene gik med og alle de ting, som børn hjertens gerne måtte gøre. Det er vist ikke alle udsagnene der er helt sande, men når noget lyder dejligt, fornøjeligt og sandt, så er der ingen grund til at betvivle det. De voksne tager alle pigens udsagn til indtægt og den nye hverdag bliver lidt mere tosset. Et samfund hvor tevarmere kan bruges som hatte og sutsko også kan være udendørssko.

Erfaringer

1) Det er bedst at kunne selv... Flere elever mente, at det havde værdi at "kunne selv". Det gjaldt både for pigen og de voksne. På den ene side var det godt, at hverdagen havde ændret sig, så pigen selv kunne lære at binde sine snørebånd (det var der ikke tid til i den normale hverdag). Samtidig var det bedst ikke at hjælpe de voksne på vej, for de kunne lære det bedre ved selv at finde ud af det. Så var det nok også lettere at lære det igen, hvis byen igen blev ramt af glemselståger.

De filosofiske tematikker

De voksne kan stadig mange ting; de kan klæde sig på, de kan gå, de kan bruge sproget meningsfuldt etc., så hvad har de egentlig mistet? De har mistet evnen til at orientere sig efter deres vaner og de underlæggende formål. Og deres grundlag for at træffe valg synes midlertidig suspenderet. De voksne forsøger derfor at genorientere sig med hjælp fra pigen.

1) Hukommelse og viden: De filosofiske spørgsmål knytter sig til hvad hukommelsen er og hvilken viden, som er afhængig af vores evne til at huske tilbage og forankre den viden i nutiden.

2) Involvering: De knytter sig til hvordan pigen kan tillade sig/er forpligtet på at bruge den magt, som hendes viden om 'hvad vi plejede at gøre' kommer med. Har hun f.eks. en særlig forpligtelse overfor sandheden?

3) Det gode samfund: De knytter sig til hvilket værdigrundlag og hvilke rutiner, som vi skal bygge 'det nye samfund' ud fra? Ydermere er spørgsmålet hvilken pris og hvilket liv, som de nye værdier og rutiner bringer med sig versus de gamle?

Filosofiske begreber

Hukommelse/viden. Læring. Formål/formålsløshed. Forpligtelse/lyst.
Sandhed/løgn/perspektiv. Magt. Tillid. Det gode samfund.

Filosofiske Spørgsmål til fortællingen

(læs mere om ankerspørgsmål og indlejrede spørgsmål i "vejledning til filosofiske dialoger". Kan hentes gratis på BubbleMinds).

Ankerspørgsmål 1: Skal pigen blande sig eller lade de voksne finde ud af det selv?

(Stil Spørgsmål efter passagen: "(...) eller også var de efterhånden kommet i tanke om, hvad de plejede at gøre").

Ankerspørgsmål 2: Er det et svineheld, at pigen kan "huske" det hele?

(Stil spørgsmål efter: at de voksne konstaterer, at det er et svineheld).

Indlejrede spørgsmål

1) Hukommelse og viden

Er det godt, at folk har glemt, hvad de plejede at gøre?

Er det glemte væk?

Har det vi har glemt stadig betydning?

Kan vi vide noget, hvis vi ikke kan huske noget?

2) Involvering

Har pigen et særligt ansvar, nu hvor hun er den eneste, som kan huske tiden før? (Gør det en forskel om de voksnes hukommelse vender tilbage eller ikke vender tilbage?)

Burde pigen svare på de voksnes spørgsmål om hvad de plejede at gøre?

Er det bedre at pigen blander sig i stedet for at lade folk finde ud af det selv?

Har pigen pligt til at svare ærligt?

Har pigen mulighed for at svare ærligt? (givet at hun er en pige med et bestemt perspektiv)

Er der noget, som pigen burde skjule for de voksne?

3) Det gode samfund og magten over 'sandheden'

Hvis folk ikke gør hvad der er bedst for dem, er det så okay at lyve for at det bliver bedre?

Hvis folk tilslutter sig pigens fortælling om hvad de gjorde, fordi de vurderer at det er dejligt, er det så okay at lyve.

Er det pigen som bestemmer, hvordan det "nye samfund" bliver?

Hvilke af pigens udsagn vil skabe et bedre/dårligere samfund? (se aktivitet 3+4)

Hvilke af pigens udsagn stemmer overens med virkeligheden? (se aktivitet 3+4)

Aktiviteter

Jeg har KUN konstrueret og udvalgt aktiviteter, som jeg tænker vil ruste eleverne bedre til den særlige filosofiske samtale, som bogen kan åbne for. Find flere aktiviteter i nedenstående undervisningsforløb.

Før-læsning

1) Hvad skal vi fortælle de glemsomme voksne? Lav en liste over ting, som du ville fortælle de voksne, at I plejede at gøre, hvis de ikke kunne huske noget. Det filosofiske spørgsmål angår hvilke værdier, som guider deres valg. Er det sandheden, lyst, forældrenes bedste, en sammenblanding eller noget helt fjerde?

Under-læsning

2) Kan man se af billedet, at de voksne har glemt det hele? I novellen er der et panoramisk billede af en gade, hvor de voksne tager sig forvirret og formålsløse ud. Lad eleverne sætte kryds på billedet skiftevis ud fra spørgsmålet "Er der nogle tegn på, at de voksne har glemt det hele?". Lad dem derefter forklarer hvordan man kan se det. (OBS. Det er uklart hvad hunden og katten udtrykker)

3) Hvordan plejede vi at gøre? Pigens udsagn kan sorteres i kategorierne "sandt/gråzone/falsk" i relation til en karakteristik af det *almindelige* danske samfund. De kan også sorteres i "bedre/det samme/dårligere" ud fra hvilket samfund, som vi ønsker os (se bilag 1 - læs evt. om skillelinje eller kontinuumslinjen i vejledning til filosofiske dialoger kapitel 4). Ad notam: Udsagnene er meget specifikke og det kan dække for de mere almene værdiudsagn, som kan læses mellem linjerne (f.eks. hygge, nærvær, lystbetonet, spontanitet, samvær). Jeg har tilladt mig at gøre et par af udsagnene lidt mere ubestemte, så der åbnes lidt mere op for situationen i det hele taget, i stedet for at det lige præcis skal være 'boller' eller 'billedlotteri' (se blå skrift).

4) Hvad må børn? Pigens udsagn kan sorteres i kategorierne "sandt/gråzone/falsk" i relation til en karakteristik af det *almindelige* danske samfund. De kan også sorteres i "bedre/det samme/dårligere" ud fra hvilket samfund, som vi ønsker os (se bilag 2). Igen kan det meget specifikke i udsagnene stå i vejen for de mere almene spørgsmål, hvis de tages for bogstaveligt.

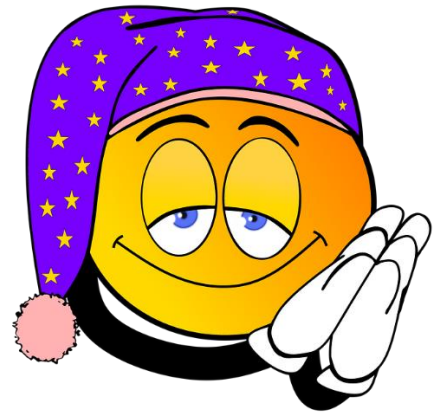

Efter-læsning

5) En dag i 'utopia': Skriv en fortælling om hvordan en dag er i pigens nye samfund. Brug udsagn som støtte (se bilag 1+2).

Bilag 1: Hvordan levede vi?

**Alle sover ligeså længe,
som de har lyst til og
hygger sig under dynen,
inden de står op.**

**Morgenmaden består
(ofte) af varme boller
med smør og syltetøj.**

**Når vejret er godt samles
alle på gaden. Dagen går
med at lege rundtomkring.
*Man kan gøre lidt som man
har lyst til, f.eks.* sidde på
bilerne og drikke
saftevand, dele saftevand
og måske spise flere boller
og slik.**

Når man kommer hjem om aftenen får man spaghetti med ketchup og røde pølser *(eller noget andet mad som børn elsker)*.

Om aftenen spiller man billedlotteri *(eller andre bræt- eller kortspil)*.

Bilag 2: Hvad må børn?

Børn kan blive så længe oppe, som de har lyst til.

Børn må pjaske med vand.

Børn må selv bestemme om de vil vaske sig bag ørerne.

Børn må tegne på væggen med tusser.

Børn må (altid) spise af sukkerskålen.

Tak fordi du hentede vores materiale, *Filosofiske litteratursamtaler med billedbøger - Sallies historier*
Håber du, dine kollegaer og elever får glæde af det.

Dette materiale er udarbejdet af Tankespirene.
Hvis du har spørgsmål eller kommentarer til vores materiale, er du meget velkommen til at skrive til os på tankespirene@gmail.com.

Du kan også finde os på Facebook:

<https://www.facebook.com/tankespirene/> og Tankespirene.dk

Al kopiering, analogt og digitalt, af dette materiale eller dele deraf er tilladt i henhold til undervisningsinstitutionens aftale med Copydan Tekst & Node. Kopiering, der går ud over begrænsningsreglerne i aftalen med Copydan Tekst & Node, kan alene finde sted efter forudgående aftale med licensgiver'.

